

[gepubliceerd op amstelroei.nl in de periode april-juli 2014]

Restauratie Solitair II, hoe staat het daarmee?

Deel I

"Gouden skiff Jan Wienese uit 1968 wordt gerestaureerd" schreef de befaamde sporthistoricus Jurryt van de Vooren op de site van sportgeschiedenis.nl. De foto's van René Visser tonen aan dat het eindelijk echt zo ver is! Over de restauratie is bijna 15 jaar gewikt en gewogen. Maar nu heeft onze bootsman Olaf de Ronde het werk ter hand genomen. Hij krijgt daarbij hulp van een paar enthousiaste vrijwilligers waaronder Paul Nouwen, Pem Godri, Gerrit Kolthof en Alexander Kuyper.



Solitair II in de werkplaats op de fysiobank voor restauratie.



Bootsman Olaf bezig met het repareren van de afgevaren punt.



Binnenwerk van de Solitair II.

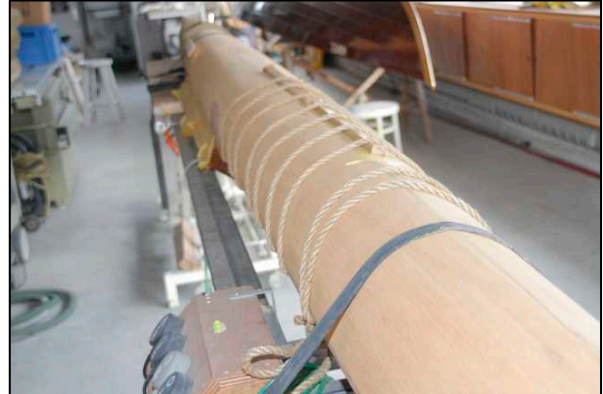
Het doel van de opknopbeurt is oplevering van een toonbaar schip op 30 juni aan het museum Olympic Experience in het Olympisch Stadion. Op 5 juli vindt de opening plaats van een speciale tentoonstelling van en rondom de skiff. Dit ter gelegenheid van het WK roeien 2014. Op de foto is goed te zien hoe het met de punt gesteld is: slecht dus. Jan Wienese vertelt daarover: "Er is anno 2000 een gemene averij opgelopen in een wedstrijd met een ongestuurde twee (SA 2-) van Nereus. Laatstgemelden hebben in de wedstrijd op de Bosbaan 50 cm. van de boeg van mijn boot afgevaren waardoor ik niet door kon roeien en zonk. Dat is ook de reden dat elke roeier (roeïster) moet kunnen zwemmen". En toen? Wel, zegt Jan: "Zij wonnen deze wedstrijd op overtuigende wijze en met een straat. Daarna heb ik ze gefeliciteerd op het erevlot met hun overwinning en heb hen gemeld dat het jammer was van die aanvaring. Zij waren het daarmee volledig eens."

Deel II

Het toonbaar maken van de Solitair II verloopt in razend tempo. Nog harder gaat het werk dan Jan Wienese kon skiffen. Olaf heeft de vrijwilligers, met Pem voorop, aan het werk gezet de door de tand des tijds vergane en vergrijsde laklagen af te krabben. Nu is de oude kleur weer bovengekomen. Grote blijdschap hierover in de loods. Het wordt wel nog een hele klus om nieuwe laklagen aan te brengen, maar we hebben de tijd daarvoor.



De Solitair II is nu helemaal kaal. Daardoor nu ook goed te zien reparaties uit het verleden.



Vakmanschap repareren van de scheuren. Deze zijn verlijmd en worden strak op hun plaats gehouden met touwen.

Op de foto's van René Visser is te zien op welke inventieve wijze nu ook de naden worden hersteld en delen van de huid aaneen worden geregen. Je waant je terug in oude tijden van vakmanschap, bij het zien van latten en touwen die het herstel ondersteunen.

Wat de nieuw aan te maken punt betreft is het idee eerst een laag dun berkentriplex aan te brengen met daaroverheen een laag Ceder fineer van de Cedera Oderato. Onder kenners bekend van sigarenkistjes. Alexander heeft er nog een paar plakjes van liggen maar Olaf is er nog niet van overtuigd dat dit de juiste huid is. Waarmee is aangetoond dat er met de uiterste nauwkeurigheid en liefde wordt omgegaan met het herstel van de skiff.



Herstel van de punt is flinke uitdaging. Bootsman Olaf kreeg van Jan een oude foto om te zien hoe de oorspronkelijke punt eruit zag. Met deze gegevens kan Olaf de punt reconstrueren.

Deel III

Nu de skiff is omgedraaid en het schitterende binnenwerk zichtbaar, komen allerlei details naar voren. Scheeps-bouwkundigheden waar Olaf, Pem, Alexander, Gerrit en Paul likkebaardend naar kijken. Gaat dat zien! zouden we willen uitroepen.



De beulinglatten, de afstanden tussen de nagels die het taft moeten trekken, het emplacement dat door onze oud-bootsman Arie Adams is vervangen, waar al niet valt het oog van de liefhebbers op. Nu is ook op de plaats van het voetenboard het naamplaatje van de bouwer te zien: Cantiere Navale di Donoratico.



Met daaronder de naam van de graaf die in 1946 het scheepswerf begon: Conte Gaddo della Gherardesca. Hij leefde van 1895-1981. Een impressie van de werf van toen doet denken aan de ploeg waarmee thans bij ons aan het herstel van de skiff wordt gewerkt. Op de website canadoclub.it zien we trouwens ook een man in een zwart pak, die Jan Wienese herkent als graaf Gherardesca, waarover meer in de april aflevering van Amstelkanaal.



De discussie tussen Olaf en Alexander (zie Deel 2) over het juiste Ceder voor het herstel van de huid van de punt is onbeslist doch positief geëindigd. Donoratico gebruikte Ceder uit Honduras. Dat is in ons land niet meteen voorhanden. Het lapje Ceder dat Alexander nog had liggen zou te bewerkelijk zijn. Olaf heeft echter bij Willem III Ceder weten te bemachtigen dat dicht in de buurt komt van de Honduras huid. Met een kunststof binnenlaagje wordt dan de juiste combinatie tussen flexibiliteit en stevigheid bereikt. Alexander laat het er niet bij zitten en levert nu uit eigen zak het oud-uitziende taft dat hij eerder op de kop tikte voor het opknappen van de Willem-Alexander.



Overigens een mooi detail is hoe Olaf de elegante oortjes, de aangrijpingspunten voor de riggers herstelt, zie foto hierboven.

Deel IV

Met enthousiasme en even zo grote degelijkheid en oog voor detail wordt doorgewerkt aan de skiff. Van achteren naar voren valt er veel te genieten. Het zag er op het eerste oog naar uit dat de spiegel gaar was. Maar met het wegkrabben van oude laklagen en het verwijderen van het weer uit het hout kwam de spiegel beter te voorschijn dan verwacht. Nog een blokje er opgezet en zie hier het resultaat.



De in oorspronkelijke vorm door Olaf aangebrachte oortjes (zie Deel 3) komen nu ook aan de buitenkant tot hun recht. Zo krijgen de bezoekers aan het museum Olympic Experience geen oude skiff in "toonbare vorm" te zien, maar een schip met verantwoorde reconstructie van vergane onderdelen.

Intussen hebben Paul Nouwen en Pem Godri niet stilgezeten. Zij wierpen zich op het bankje en de slidings. Alle roeiers voelen het bankje. Maar op dit bankje rustten de billen van Jan Wienese toen hij triomferend de finish in Mexico bereikte. Interessant zijn de dubbele nylon wieltjes, de enige onderdelen van kunststof aan de schuit. De combinatie van nylon wieltjes met platte messing lopervoeringen betekent minimale weerstand en nauwelijks slijtage. Paul heeft zich een ongeluk staan schuren aan de messing lopervoeringen, ofwel slidings in goed Nederlands.



De aandacht voor het middenschip is tijdelijk ten koste gegaan van de naamgeving. De belettering Solitair II is verwijderd. Maar niet dan nadat de Willem III mallenmaker Frans van Someren de letters en het cijfer heeft opgemeten zodat met zijn mal ook dit detail in ere, en in gelijke kleur kan worden aangebracht in samenhang met het lakwerk. Olaf houdt dit scherp in de gaten. Op naar de punt. Het zo gevoelige onderdeel waarmee Jan in zijn strijd met de ongestuurde twee van Nereus uiteindelijk ten onder is gegaan (zie Deel 1).



Met de eerder beschreven techniek van touw en klampen (zie Deel 2) wordt de huid van Ceder aangebracht. Waar het Ceder een scherpe hoek moet maken, ter hoogte van de kielbalk, is het uitkijken geblazen zegt Olaf. De kans op breken van de dunne laag is daar levensgroot aanwezig. Maar het is gelukt! Aan stuurboordzijde krijgt de boot het aanzien terug. Nu nog bakboord en de bewerkelijke finishing touch op het hout kan beginnen.



Daarmee is nog niet alles gezegd. Het aanbrengen en aanspannen van de taftjes, de teruggevonden riggers, de riemen, ja wat al niet staat ons nog te wachten? Inmiddels lijkt de vraag of er beulinglatten opzaten om de taften vast te houden geen rol meer te spelen. Alexander Kuyper legt zijn geheugen op tafel: "in die tijd was het niet anders". En ook nog lang daarna waren beulinglatten de normaal gebruikelijke usance. Kijk maar eens naar de skiff Ocelot die in 1993 werd aangeschaft. Ja maar, ja maar. Dan zouden er toch gaatjes te zien moeten zijn op de plaats van de nagels om de latten vast te zetten. Die gaatjes zijn er niet. Het verhaal van de Solitair leest als een detective.

Deel V

De buitenkant heeft 8 laklagen gekregen. Dat wil zeggen 8 keer schuren en lakken. Kom daar maar eens om in onze tijd van één pots systemen voor het huis- tuin- en keukenwerk. Het resultaat is om te zoenen. Wat een parel! En parel die recht doet aan de naam Solitair: een ring met één grote diamant die mannen als betoon van liefde aan hun verloofde schenken.

De binnenkant vraagt aandacht. Glim van buiten en kaal van binnen kan natuurlijk niet. Hier vereist het lakwerk de hand van de meester, lange halen snel thuis is uit den boze. Precisiewerk dus op de vierkante centimeter, op en tussen de ragfijn ineem gebouwde houten onderdelen.



Nu worden de taftjes aangebracht. Daarvoor wordt op het voorschip de waterkering opgetild en het taft er voorzichtig onder geschoven. De bevestiging van het taft aan de romp (zie Deel 4) is overigens geen punt van discussie meer. Hoewel in 1968 beulinglatten normaal waren was ook hier Donoratico geavanceerd. Er werd door hen toen al tweezijdig klevend plakband gebruikt. Met dit tweezijdige plakband zit het taft vast. Daaroverheen is eenzijdig band aangebracht.



Inmiddels is ook het voetenboord geheel hersteld en hangt klaar om te worden gemonteerd. Jan Wienese kwam hiermee aanzetten en had ook de originele boegbal bij zich. De bal die nog voor Jan zelf over de finish ging.



Een verhaal apart zijn de riggers. Opvallend is de platte vleugel profiel van de buizen. Naar verluid had Donoratico relaties met de vliegtuigbouw. Even opvallend zijn de lassen die in de loop der tijd kennelijk nodig waren om de breuken van al te harde halen te herstellen. Alexander merkt op dat de inleg van de riemen op 0 graden is afgesteld, zodat er geen verschil is tussen de bakboord- en stuurboordriem.



De oorspronkelijke Stämpfli-riemen, met Maconbladen, zijn verdwenen in de ondergang van het Sportmuseum Olympion te Lelystad.

Zie: (http://wiki.collectiewijzer.nl/index.php/Sporterfgoed_op_internetveiling)

Ook van de daar tentoongestelde Solitair I, waarmee Jan de pre-Olympische wedstrijden won, is geen spoor meer te bekennen.

Dankzij inzet en enthousiasme van Olaf de Ronde en zijn vrijwillige medewerkers kan de boot veel eerder dan voorzien worden opgeleverd, en wel op **25 april**. Zo staat de tentoonstelling al in de mei vakantie open voor de jeugd. Op **4 mei** is er de sportherdenking van het Olympisch Stadion, die dit jaar vanwege het WK in het teken van de roeisport staat. Een rondleiding langs de tentoongestelde skiff maakt onderdeel uit van het programma. Aanvang 11.00 uur, [klik hier](#) voor meer informatie en aanmelden voor het programma.

Laatste nieuws d.d. 18 april 2014! De gerestaureerde skiff ligt nu in de loods waar je binnenkomt. Iedereen kan hem nu dus bewonderen!



Deel VI - Slot

Als er een Solitair II bestaat moet er ook een Solitair I zijn, of zijn geweest is een veel gestelde vraag. In het botenboek van De Amstel lezen we:

Solitair I	1966-1983
Bertus Gunther	1967-1983
Solitair II	1968-1989
Bert Krot	1974-1988

Jan Wienese weet hier over te vertellen dat voorzitter Bert Krot de drijvende kracht achter de aanschaf van de Solitairs en de Berthus Gunther was. De ideeën en plannen van Bert Krot waren origineel, vooral ingrijpend en soms zijn tijd ver vooruit, zo luidt het in zijn In Memoriam in Amstelkanaal waarop onze archivaris Jaap van der Meulen attendeerde. Hij was het dan ook die het oog op de werf Donoratico liet vallen en voor de aanschaf van de Solitair en de Bertus Gunther zorgde. De boten werden door de heren van Donoratico zelf bezorgd.

Solitair

De Solitairs waren de snelste skiffs uit hun tijd. Jan Wienese roeide in de Solitair I als eerste onder de 7 minuten, in stilstaand water. Ivanov, drie maal olympisch kampioen, was al eerder onder de 7 minuten grens gedoken, maar dat was in Macon, met stromend water. Jan roeide in 6 min. 58 sec. op de Wedauregatte te Duisburg 1967.

De Bertus Gunther was superlicht gebouwd met aluminium waar dat kon. Daardoor was de boot veel te slap. Tegen de tijd van de Olympische Spelen boekte Jan goede resultaten met de Solitair, maar werd gehinderd door het schuren van zijn heupen langs de gangboorden. Bert Krot en de vader van Jan hebben toen een nieuwe Solitair besteld "de Ferrari onder de skiffs" zoals Jan zegt, er was geen betere in de wereld. Die Solitair kreeg II achter zijn naam en Solitair werd I. Niet voor niets werd Bert Krot in het in memoriam geprezen voor zijn doorzettingsvermogen, inventiviteit en zakelijk talent.

Over de Solitair I is heel wat te doen geweest. Google even op Solitair & Wienese en er verschijnen sprekende koppen als "Olympische roeiboot aan Zaag ontsnapt", "Niet-Olympische boot na verwarring opnieuw te koop", "Kan de echte Gouden Boot ontstaan? en "Sporterfgoed op Internetveiling". Deze laatste site geeft een goed beeld van de verwarring die is ontstaan met de teloorgang van het Sportmuseum Olympion dat in 1995 als cultuurhistorische attractie door de toen Kroonprins Willem Alexander werd geopend. Van alle kanten werden sportkleding, foto's en trofeeën aan het museum geschonken of geleend, waaronder de Solitair I. De verzameling werd al snel te groot en het lukte niet om genoeg publiek te trekken. In 2005 ging het NOC*NCF en de beherende Stichting Sporterfgoed over tot het verdelen van de spullen. Administratieve wanprestatie verhinderde zorgvuldige teruggave. Internet veiling bood uitkomst en daarin belandde de Solitair I, naast een zwemhijskraan, turntoestellen en een kano. Jan Wienese heeft een stokje gestoken voor de verkoop van de boot. Absoluut duister is waar de skiff uiteindelijk terecht is gekomen. De boot was weliswaar niet de Olympische winnaar maar zijn stuwende Stämpfli-riemen waren dat in de dollen van de Solitair II wel. Ook die riemen zijn verdwenen. Riemen die door Jan persoonlijk in Zurich waren aangeschaft. Opsporing verzocht.

Solitaire II

In het botenboek staat vreemd genoeg achter Solitaire II het jaar 1989 genoteerd. In 1989 werd de andere Solitaire op verzoek van de roeibond als reserveboot toegevoegd aan de Nederlandse ploeg bij het WK in Belgrado. De boot bleef daar in de brandende zon liggen en kreeg barsten in de huid. Total Loss. Later sierde hij als relikwie in de koepel van de Amstelzaal. Tot ongenoegen van de exploitant die "de kano" weg wilde hebben en de Solitaire I in bruikleen werd overgedaan aan Olympion. Met de Solitaire II is tot 2000 gevaren, het jaar waarin de punt er af ging in de aanvaring met een Nereus tweetje op de Bosbaan. Daarna heeft de Solitaire II 6 jaar in de open lucht gelegen op een stelling op het veldje naast De Amstel. Jan heeft hem toen maar opgehangen in de botenloods. Daar hing hij ,te gek eigenlijk , zo desolaat, en slechts voor een enkele kenner. Tot hij in opdracht van Dick van Nes onder leiding van Olaf de Ronde met behulp van vrijwilligers werd gerestaureerd. Verslag daarvan werd gedaan op de website Amstelsite.

(zie: <http://www.fenger.nl/pim/pdf/OlympischeSkiff-Publicaties.pdf>).

Race

De race dan, zoals de finale op 19 oktober 1968 te volgen was in de sociëteit van De Amstel (Zie ook <http://www.youtube.com/watch?v=MtiK76lzVVg>). Peter de Graaf herinnert zich de tv uitzending nog goed. Een volle Amstelzaal kijkt met spanning naar het scherm. De boten liggen klaar voor de start. En dan wordt tot ieders wanhoop overgeschakeld naar het journaal . Een kleine 10 minuten ontsteltenis en getier. Plots verschijnt toch weer een start in beeld. Het journaal had niets vermoedend het zicht op 2 valse starts ontnomen. De ietwat stijve oud voorzitter en erelid Jo Noorweegen danste op het biljart bij de overwinning.

Overdracht

Het transport van de skiff van De Amstel naar het Olympisch Stadion werd door Jan Wienese zelf verzorgd. Op het dak van zijn auto was een frame bevestigd waarop de skiff precies paste. De hardhouten stelling was nog gemaakt door even fabelachtige als eigenzinnige midden afstandloper Jan Zeegers (1902-1978), sportheld uit de 30-er jaren. (<http://www.sportgeschiedenis.nl/2007/12/25/vergeten-sporthelden-jan-zeegers.aspx> vooroorlogse hardloper) een sportvriend van Jan. Zeegers woonde en overleed in het Spookhuis aan de Amstel. Voor roeiers een bekend baken aan de rivier. De stelling stond vast als een huis. Oude binnenbanden van de fiets van Jan hielden de boel bij elkaar.



Aan expositie ruimte voor de 8 meter lange skiff was gedacht. Maar hoe de ranke schuit naar binnen te loodsen waar de smalle entree een hoek van 90 graden maakt? Een openstaand raam bood uitkomst. En zo hangt de gerestaureerde skiff uiteindelijk dan toch in het museum.



Expositie

De 4 mei Sportherdenking Olympisch Stadion van 4 mei was de eerste openbare gelegenheid om - na afloop- de skiff in het museum te bewonderen. De Sportherdenking zelf , met een forse delegatie Amstel leden onder het gehoor, stond dit jaar in het teken van het roeien in de Tweede Wereldoorlog . Frits Barend stelde vragen aan de sporthistoricus Nico van Horn en aan familie van de roeiers Marinus Spillenaar Bilgen en Ernst Willem de Jonge, omgekomen verzetsstrijders. Ook onze RZV De Amstel kwam ter sprake. Van Horn was er achter gekomen dat de voorzitter van De Amstel een NSB-er was, die in 1943 door de leden is afgezet. Een moedige daad .

Toekomst

En de jeugd, hoe gaat het daarmee? De bedoeling was toch om met de tentoonstelling de aandacht van de jeugd te trekken? Welnu, de ergometers en de game zijn hoogtepunten in het bezoek van jongeren. Wie weet, zit daar een nieuwe Jan Wienese tussen.



Pim Fenger

(met dank aan René Visser, Jaap van der Meulen, Paul Nooyen, Peter de Graaf , Dick van Nes, Jan Wienese en Olaf de Ronde. Levensbeschrijving van Jan Wienese is te vinden in: (2007) Leo van de Ruit: Olympisch vuur der ijdelheid; Jan Wienese, legende in de roeiboot. Uitg. Tirion, Baarn).